

Dolné mesto

Bod 1

Divadlo Andreja Bagara

Svätoplukovo nám. 4

Postavené na mieste bývalého župného divadla z roku 1883, ktoré bolo zničené bombardovaním mesta v roku 1945. Stavbu projektoval kolektív architektov pod vedením architekta J. Hlavicu. Hlavnú oponu s námetom Veľkej Moravy ako gobelín podľa akad.maliara M. Prešnajdera vyhotovili umelecké dielne vo Valašskom Meziříčí. Na dotváraní interiéru sa podieľalo viacero výtvarných umelcov medzi nimi aj nitriansky rodák Tibor Bártfay. Nitrianske divadlo má dve sály, veľká sála má kapacitu 577 miest, v menšom štúdiu je 150 sedadiel, ktoré možno variabilne usporiadať.

Bod 2

Pošta

Sládkovičova 2

Kultúrna pamiatka.

Objekt postavený podľa projektu českého architekta Josefa Mareka sa začal používať v roku 1928. Budova patrí medzi najvýznamnejšie architektonické diela medzivojnového obdobia v Nitre. Zachovala sa takmer v autentickej podobe.

Bod 3

Mestský dom

Štefánikova 1

Kultúrna pamiatka.

Budova bola postavená v 19. stor. podľa projektu J. Lyku v neorenesančnom slohu, neskôr neobarokovo prestavaná. Až do roku 1990 tu sídlil Mestský úrad, dnes slúži budova Ponitrianskemu múzeu a Turistickému informačnému centru. V stredoveku tu stál Farský kostol sv. Jakuba, zbúraný v roku 1786. Kríž z jeho veže osadili nad Svoradovu jaskyňu na Zobore.

Bod 4

Meštiansky dom

Štefánikova 2

Kultúrna pamiatka.

Zakladateľom budovy bolo Ostrihomské arcibiskupstvo v 17. stor., pôvodne renesančná budova v 19. stor. po požiari barokovo prefasádovaná. Budova pôvodne slúžila cirkvi, v rokoch 1700-03 bolo v budove umiestnené prvé gymnázium v Nitre - pijaristické. Neskôr bolo gymnázium premiestnené do nových priestorov a budova sa zmenila na meštiansky dom.

Bod 5

Meštiansky dom

Mostná 60

Kultúrna pamiatka.

Barokový objekt vznikol v 18. storočí, neskôr klasicisticky upravený, je hodnotným dokladom vývoja architektúry v meste.

Bod 6

Nitrianska úverná banka

Farská 3

Kultúrna pamiatka.

Historizujúca stavba postavená v roku 1896. Neskôr do roku 1990 tu sídlila pôvodne mestská a neskôr diecézna knižnica. V budove sídlila prvá banka v Nitre – Hitelbanka, FEMKE.

Bod 7

Bytový dom

Farská 10

Kultúrna pamiatka.

Pavlačový nájomný tzv. "Kramerov" dom v historizujúcom štýle vznikol v 90. rokoch 19. storočia.

Bod 8

Dom „U Brucknera“

roh Kupeckej a Farskej ul.

Kultúrna pamiatka.

Dom je jedným z najstarších zachovaných meštianskych domov zo začiatku 20. storočia.

Bod 9

Kaplnka sv. Michala

Na vršku

Kultúrna pamiatka.

Baroková kaplnka z r. 1739 stojí na kopčeku nazývanom „Na Andrášku“

V stredoveku tu stál františkánsky kláštor, ktorý v roku 1552 spustošili Turci, neskôr piaristický kláštor. Dnešnú kaplnku zdobia kamenné reliéfy krížovej cesty od nitrianskeho sochára a kovotepca J. Mészároša.

Bod 10

Kostol sv. Štefana Kráľa

Párovská ul.

Kultúrna pamiatka.

Pôvodne predrománska stavba z 10. storočia, prestavaná v 11. a 12. storočí, barokovo upravená začiatkom 18. storočia. Kostol je vzácnou stredovekou stavbou so svätyňou zaklenutou barokovou polkruhovou klenbou. Vo vnútri sa nachádzajú časti vzácnnej románskej fresky.

Bod 11

Fara Dolného mesta

Farská 18

Kultúrna pamiatka.

Ide o vzácnu historickú barokovú stavbu v urbanistickej štruktúre mesta. Budovu dal postaviť biskup Gustíni a v roku 1886 ju dal obnoviť biskup Roškováni. Dnes sídlo Rímsko-katolíckeho farského úradu Nitra – Dolné mesto.

Bod 12

Kostol Navštívenia Panny Márie

Farská ul.

Kostol dal postaviť biskup Palúch (Polugyai) v rokoch 1854-61 podľa projektu F. Částku v novorenesančnom slohu. Vedľa kostola stojí kláštor, ktorý od roku 1861 užívali rehoľné sestry rádu sv. Vincenta de Paul. Založili tu nemocnicu, najstaršiu nitriansku materskú školu a ženský učiteľský ústav. Dnes tu sídli gymnázium a cirkevná škola.

Bod 13

Meštiansky dom

Farská 34

Kultúrna pamiatka.

Secesný bytový pavlačový dom bol postavený pred r. 1911, stavebníkom bola významná nitrianska rodina Starkových. Reprezentuje historickú zástavbu Dolného mesta zo začiatku 20. storočia.

Bod 14

Piaristický kostol sv. Ladislava s kláštorom

Piaristická ul.

Kultúrna pamiatka.

V roku 1698 prišiel do Nitry rád piaristov s cieľom vyučovať deti chudobných. Pôvodne začali stavať kostol a kláštor Na Vříšku v roku 1701. Časté požiare nedovoľovali stavbu dokončiť. V roku 1716 už takmer dokončený kostol zničil požiar. Namiesto neho potom v rokoch 1742-48 podľa projektu piaristi Kristiána Morvaya postavili nový dvojvežový chrám na dnešnom mieste. Najcennejšou časťou interiéru

je oltár s bohatou výzdobou od rakúskeho sochára M. Vogerleho. Klenby sú ozdobené tromi veľkolepými freskami s námetmi z dejín Nitry od nitrianskeho rodáka Edmunda Massányiho. Na námestí pred kostolom stojí 12 sôch apoštolov a baroková Kalvária od sochára A. Brandla.

Bod 15

Justičný palác

Štúrova 9

Kultúrna pamiatka.

Postavili ju v rokoch 1901-03 podľa projektu budapeštianskeho profesora Š. Kissa a J. Csellágha v secesnom slohu ako budovu "sedrie" - súdu. Dodnes slúži pôvodnému účelu.

Bod 16

Tomaschekova a Gyurkyho vila

Štefánikova 58, 59

Kultúrne pamiatky.

Vily sú príkladom architektúry vyššej spoločenskej vrstvy na konci 19. stor. Majiteľom Tomaschekovej vily bol známy nitriansky staviteľ Ján Tomaschek, činný začiatkom 20. storočia.

Bod 17

Okresná nemocenská poisťovňa

Štefánikova 67

Kultúrna pamiatka.

Je to administratívna budova poisťovne postavená v tvare T ako viacpodlažný objekt. Budovu navrhol architekt F. Faulhammer a bola postavená v rokoch 1939-40.

Bod 18

Bývalý Spolkový dom

Ul. 7. pešieho pluku

Kultúrna pamiatka.

Budova Národného domu so Sokolovňou bola postavená v rokoch 1928-29 Televýchovnou jednotou Sokol. Dnes tu sídli Staré divadlo v Nitre.

Bod 19

Kasáreň

Štefánikova 50, dnešná tržnica.

Kultúrna pamiatka.

Budova bola postavená podľa projektu J. Lyku v rokoch 1889-90 za bývalými mestskými hradbami. Boli tu vojenské kasárne pre 60. prápor domobrany. Stali sa typovým vzorom takýchto stavieb po celom Uhorsku.

Bod 20

Mlyny

roh Štefánikovej tr. a Štúrovej ul.

V r. 1863 na tomto mieste stál parný veľkomlyn Arpád. Od tohto obdobia až do r. 1996 tu s menšími prestávkami vždy bola prevádzka na výrobu múky, silá na jej uskladnenie, prevádzka na lúpanie hrachu, prosa, jačmeňa, na mletie papriky.

V r. 2000 boli úplne asanované a na ich mieste dnes stojí nákupné centrum.

Bod 21

Meštiansky dom

Farská 50

Kultúrna pamiatka.

Secesný bytový pavlačový dom z r. 1911 postavili S. a J. Kramerovci zo známej nitrianskej podnikateľskej rodiny.

Bod 22

Bývalý hotel Tatra

Roh Farskej ul. a Štefánikovej tr.

Bývalý hotel Lakner, neskôr Slávia, budova z r. 1887. Ambiciózny podnikateľ František Lakner v roku 1885 od mesta kúpil zanedbaný mestský hostinec Zlatá hus aj so susedným pozemkom, hostinec dal zbúrať a dal postaviť nový hotel Lakner. Laknerova vdova ho o deväť rokov prestavala, budovu rozšírila o kaviareň s terasou.

Bod 23

Banka

Štefánikova 35

Kultúrna pamiatka.

Bývalý secesný objekt Ústrednej nitrianskej banky z r. 1904-05. Je to druhá najstaršia banka v Nitre. V tomto období bola táto ulica - vtedy Wilsonova, mestskou promenádou a preto sa tu stavali honosnejšie budovy.

Bod 24

Prvé záhradné kino

Vo dvore domu na Štefánikovej triedy 27 (vtedy Wilsonova tr.), ktorý dal postaviť notár Koloman Pongrácz, otvorili v 30. rokoch 20. storočia prvé záhradné kino na Slovensku, ktoré neskôr ustúpilo výstavbe objektu nitrianskych tlačiarňí.

Bod 25

Synagóga

Ul. Pri Synagóge

Kultúrna pamiatka.

Postavená v rokoch 1910-11 podľa projektu L. Baumhorna, staviteľa mnohých monumentálnych synagóg v Uhorsku. Fasáda je bohato členená prvkami byzantskej a orientálnej architektúry. Dnes slúži ako výstavná a koncertná sieň. Oproti synagóge bolo kedysi kino Uránia zbombardované v roku 1945.

Bod 26

Meštiansky dom

Štefánikova 18

Kultúrna pamiatka.

Novoklasicistický dom z r. 1890 predstavuje typickú fasádu toho obdobia. Bol postavený pre župného lekára Dr. K. Thúrociho a vo vnútri je zachovaná časť pôvodnej dlažby.

Bod 27

Banka

Štefánikova 9

Kultúrna pamiatka.

V tejto budove z r. 1900 bola jedna z piatich filiálok Rakúsko-uhorskej banky na území dnešného Slovenska, čo znamenalo narastajúci význam Nitry z finančného a hospodárskeho hľadiska. Projektantom budovy bol J. Hubert, ktorý projektoval napr. Bojnický a Smolenický zámok.

Bod 28

Kino Palace

Radlinského ul.

Kino bolo otvorené v roku 1926. Podľa Dr. O. Gergelyiho sa tu v roku 1930 premietal prvý celovečerný zvukový film na Slovensku. Dovtedy sa premietali filmy len s hudobným sprievodom.

Bod 29

Štátna meštianska škola a vila

Ul. A. Šulgana

Kultúrna pamiatka.

Funkcionalistická stavba z rokov 1933-37 podľa projektu O. Singera. Budova bola postavená na zasypanom starom koryte rieky Nitry.

Bod 30

Kostol Reformovanej kresťanskej cirkvi

Ul. Fr. Mojtu 10

Kalvínsky kostol. Postavený v rokoch 1910-11 podľa projektu architekta J. G. Godollo. Počas jeho existencie bol viackrát opravovaný. Organ v kostole je dar od I. Suto a jeho manželky. Kostol pôvodne slúžil pre evanjelických aj kalvínskych veriacich.

Bod 31

Banka

Štefánikova 7

Kultúrna pamiatka.

Nárožný dom podľa projektu M. M. Harminca z roku 1933. Táto viacposchodová budova je hodnotným dokladom architektúry medzivojnového obdobia.

Budova Slovenskej poľnohospodárskej univerzity SPU

Tr A. Hlinku 2

Kultúrna pamiatka.

Patrí medzi najvydarenejšie diela modernej slovenskej architektúry. Komplex tvorí šesť pavilónov vybudovaných v rokoch 1960-86.